ПРОЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЕДНАЙЦЕСЯ!

ЗА РАДЗІМУ

ОРГАН МАГІЛЁЎСКАГА АБЛАСНОГА КАМІТЭТА КП(б)Б І ВЫКАНАЎЧАГА КАМІТЭТА МАГІЛЁЎСКАГА АБЛАСНОГА СОВЕТА ДЭПУТАТАЎ ПРАЦОЎНЫХ

№ 47 | АЎТОРАК, 18 КРАСАВІКА 1944 г. | ЦАНА 20 КАП.

Войскі Асобнай Прыморскай арміі, развіваючы наступленне, авалодалі горадам і портам на Чорным моры ЯЛТА, адным з апорных пунктаў абароны праціўніка на паўднёвым узбярэжжы Крыма.

Слава доблесным воінам Асобнай Прыморскай арміі!

Вызваленне беларускіх земляў, далейшыя задачы барацьбы беларускага народа супроць нямецкіх захопнікаў і бліжэйшыя задачы аднаўлення народнай гаспадаркі Беларускай ССР

Даклад Старшыні Совета Народных Камісараў Беларускай ССР тав. П. К. ПАНАМАРЭНКА на VI сесіі Вярхоўнага Совета БССР 21 сакавіка 1944 года ў гор. Гомелі *)

Няма ні аднаго горада і ні аднаго населенага пункта ў Беларусі, які не паспытаў-бы на сабе нямецкай палітыкі знішчэння і разбурэння.

Толькі ў 40 вызваленых раёнах Беларусі яны знішчылі больш 100.000 дамоў і іншых збудаванняў. Яны дашчэнту разбурылі ўсе заводы і фабрыкі. Захопнікамі знішчана 1.250 школ, тэатры, усе бальніцы.

Яны разбурылі калгасы і абрабавалі калгаснікаў. У вызваленых раёнах засталося не больш 25 процантаў жывёлы. Уся астатняя жывёла вывезена і зжэрта захопнікамі.

Нямецкія вандалы знішчаюць культурныя каштоўнасці народа. Яны разграмілі і раскралі Беларускую Акадэмію Навук з яе калекцыямі гістарычных дакументаў і кніг, спалілі каштоўнейшае кнігасховішча—рэспубліканскую бібліятэку імені Леніна, разбурылі і аддалі агню вядомую ўсяму свету Беларускую Горацкую сельскагаспадарчую акадэмію. Імі разбуран Гомельскі палац Паскевіча—архітэктурны помнік і музей, адно з прыгажэйшых збудаванняў рэспублікі, расцрадзены і знішчаны каштоўнейшыя экспанаты Дзяржаўнай карціннай галярэі Беларускай ССР, разбураны ці ператвораны ў канюшні тысячы школ, клубаў. Знішчаны тэатры, музыкальныя ўстановы і каштоўнейшыя ўзоры народнай творчасці. Ва ўсіх гарадах і населеных пунктах спалены ўсе грамадскія і асабістыя бібліятэкі. Агню аддазы ўсе творы найвялікшых класікаў рускай, беларускай і заходняй літаратуры.

Нямецка-фашысцкія звяры па прамых указаннях злачыннага гітлераўскага ўрада праводзяць масавае вынішчэнне мірнага насельніцтва Беларусі.

У г. Мінску нямецкія нягоднікі знішчылі звыш 120 тысяч мірнага насельніцтва, у г. Гомелі—55 тысяч чалавек, у Бабруйску—30 тысяч, у Слоніме—12 тысяч, у Пінску—11 тысяч, у Брэсце—звыш 9 тысяч чалавек.

Масавае знішчэнне насельніцтва праведзена ў Магілёве, Віцебску, Барысаве, Оршы, Бабруйску, Баранавічах, Беластоку і многіх другіх гарадах і сёлах Беларусі.

Страшэнныя забойствы насельніцтва нямецкія захопнікі ажыццяўляюць з дакладнасцю і хладнакроўем прафесіянальных забойцаў, метадычна і арганізавана.

Вось, напрыклад, гісторыя спалення і нагібелі квітнеючай беларускай вёскі Клетча, Бягомльскага раёна.

З Бягомльскай раённай управы ў вёску Клетча наступіла наступнае распараджэнне:

„Старасту вёскі Клетча—пану Аўтушка. Прыкладаецца пры гэтым план здачы дзяржпаставак для вёскі Клетча. Прапаную вам выканаць усе зернапастаўкі не пазней 27 кастрычніка. Папярэджваю, што ў выпадку невыканання гэтага распараджэння, 28 кастрычніка вёска Клетча будзе спалена нямецкімі войскамі".

З прычыны таго, што вёска Клетча раней ужо была абрабавана і не магла выканаць і сотай часткі плана здачы паставак, нямецкі карны атрад прыбыў 28 кастрычніка і расстраляў усіх мужчын, у тым ліку і старых, а вёску спаліў.

Вось адзін з многіх жахлівых дакументаў аб зверствах немцаў, складзены грамадзянамі на акупіраванай тэрыторыі і дасланы Беларускаму ўраду:

„АКТ

Ноччу 5 сакавіка 1943 г. гітлераўскія звяры ўварваліся ў вёску Вялікае Сітна, Полацкага раёна, і пачалі сонных людзей голых і босых выганяць з хат на мароз. Сагнаўшы, такім чынам, каля 200 чал. і акружыўшы шчыльным кальцом узброеных салдат, немцы пагналі натоўп на возера Карупель. Па дарозе фашысты білі свае ахвяры прыкладамі вінтовак і аўтаматаў, прыконвалі на месцы тых, якія адставалі. Так, гітлераўцы ўдарам прыклада па галаве забілі адстаўшага ў дарозе 5-гадовага хлопчыка. Калгасніцу Ефрасінню Дзегцярову, якая кінулася яго абараняць, закалолі штыкамі. На дапамогу Дзегцяровай кінуліся Ніна Маяк і браты Шэндзелевы. Фашысты таксама закалолі іх штыкамі, а ўсіх астатніх жыхароў вёскі Вялікае Сітна расстралялі з кулямётаў. Больш 200 трупаў калгаснікаў засталіся ляжаць на ільду возера Карупель, забітыя гітлераўскімі нягоднікамі.

Мы, застаўшыяся ў жывых калгаснікі вёскі, клянёмся над трупамі сваіх дарагіх братоў і сёстраў, бязлітасна і жорстока помсціць гітлераўскім сабакам, у чым і распісваемся".

Следуюць 53 подпісы застаўшыхся ў жывых жыхароў вёскі Вялікае Сітна, Полацкага раёна.

Наперакор агульнапрынятым міжнародным законам і пастановам міжнароднай Гаагскай канферэнцыі аб адносінах да ваеннапалонных, наперакор усім паняццям аб чалавечай маралі, фашысцкія ізвергі чыняць масавыя забойствы ваеннапалонных чырвонаармейцаў і камандзіраў у канцэнтрацыйных лагерах, размешчаных у Беларусі.

На ўсёй тэрыторыі Беларусі захопнікамі праведзена крывавая масавая расправа над яўрэйскім насельніцтвам. У спецыяльных канцэнтрацыйных лагерах яўрэі знішчаліся шляхам расстрэлаў ці галоднай смерці. У вялікіх гарадах гэта знішчэнне рабілася пасля папярэдняга згону яўрэяў у так званае гета.

Адступаючы пад ударамі Чырвонай Арміі, прадбачачы свой непазбежны разгром, баючыся адказнасці за ўсе свае злачынствы, нямецка-фашысцкія разбойнікі ў цяперашні час імкнуцца замесці сляды сваіх злачынных зверстваў. Паўсямесна на акупіраванай тэрыторыі Беларусі яны раскапваюць масавыя магілы сваіх ахвяр, дастаюць і спальваюць трупы. Робіцца гэта па загаду галоўнай стаўкі германскага вярхоўнага камандавання.

У нашым распараджэнні ёсць тэкст зусім сакрэтнага загада ад 10 лістапада 1943 г., падпісанага начальнікам Бабруйскага гарнізона, генерал-маёрам Гомап, выдзенага на аснове ўказанняў галоўнай стаўкі германскага вярхоўнага камандавання, аб заказанні ўсіх слядоў расстрэлаў на акупіраванай тэрыторыі. Загад гаворыць:

„Галоўнакамандуючы нямецкай арміяй загадаў у кароткі тэрмін, да наступлення марозаў, на ўсёй акупіраванай тэрыторыі Украіны і Беларусі знішчыць сляды зробленых нямецкімі ўладамі расстрэлаў савецкіх грамадзян. Пагэтаму загадваю з заўтрашняга дня прыступіць да работы па спальванню трупаў, устанаўліваю чарговасць: 1) трупы палітзняволеных, 2) яўрэяў, 3) ваеннапалонных, 4) трупы насельніцтва.

Начальніку сакрэтнай паліцыі вылучыць людзей для выканання работы. Гэтыя людзі павінны быць таксама расстраляны пасля выканання імі работ. Адказнасць за выкананне загада ўскладаю на начальніка гестапо г. Бабруйска".

У выкананне гэтага загада ў раёне Бабруйска за 3 дні было выцягнута з трох ям 19 тысяч трупаў, якія абліваліся гарачай вадкасцю і спальваліся. Ваеннапалонныя і асобы з грамадзянскага насельніцтва, якія выконвалі гэту работу, расстрэльваліся і таксама спальваліся.

10 лістапада ў раёне Еловікі былі выкапаны ўсе трупы расстраляных з 50 магіл, затым гэтыя трупы былі ўкладзены ў штабелі, абкладзены дрывамі, абліты вадкасцю і спалены. Работу выконвалі арыштаваныя мужчыны, якія пасля былі таксама расстраляны і спалены.

З 12 лістапада спальванне трупаў пачалося ў раёне вёскі Каменка, дзе восенню ў 1941 г. расстраляна 9.000 яўрэяў, укладзеных у 3 ямах даўжынёю 50 м., глыбінёю 2 м. і шырынёю 4 м.

Следам за гэтым былі выкапаны ямы на Бярэзінскім фарштадце, у г. Бабруйску, дзе былі закапаны расстраляныя і задушаныя галоднай смерцю ў лагерах 25 тысяч савецкіх ваеннапалонных.

Згодна дакладна ўстаноўленых даных, у кастрычніку—лістападзе ў г. Оршы немцы таксама адкапалі ўсіх масава пахаваных расстраляных імі мірных жыхароў. Трупы былі перавезены на ільнокамбінат і спалены. Такія-ж раскопкі зроблены вакол г. Мінска ў раёне Трасцянец, вёска Краснае Урочышча, ля ваенгарадка, у раёне г. Магілёва, Барысава і ў другіх гарадах і вёсках Беларусі.

Урад Беларусі мае шматлікія паказанні сведак—савецкіх грамадзян, якія ўдзельнічалі ў адкапванні трупаў і іх спальванні і потым уцяклі, і з ліку грамадзян, якія наглядалі спальванне ўпотай з боку.

Так, напрыклад, грамадзянін вёскі Прысна, Пашкаўскага сельсовета, Магілёўскай вобласці, Пілуноў Іван Сцяпанавіч расказаў наступнае:

„Будучы 17 ліпеня 1943 года арыштаваным, я да 1 кастрычніка 1943 года знаходзіўся ў Магілёўскай турме. З гэтага ліку пачалася разгрузка турмы, якая рабілася галоўным чынам за лік масавых расстрэлаў зняволеных, я быў вылучаны ў рабочую каманду, сфарміраваную на працягу ночы з 230 найбольш моцных па знешняму выгляду зняволеных. Пад моцным канвоем паліцэйскіх і немцаў, узброеных у большасці аўтаматамі і меўшых службовых сабак, каманда была адпраўлена на аўтамашынах у так званы Пашкаўскі лес, які знаходзіцца над самым Магілёвам. Там з 1 па 28 кастрычніка 1943 года каманда была занята раскопкай трупаў расстраляных іназверску закатаваных і іх спальваннем.

(Працяг гл. на 2-й стар.).

*) Працяг. Пачатак даклада—у нумары за 15 красавіка.

Ад Совецкага Інформбюро

АПЕРАТЫЎНАЯ ЗВОДКА ЗА 16 і 17 КРАСАВІКА

На працягу 16 красавіка на КІШЫНЁЎСКІМ напрамку нашы войскі, фарсіраваўшы на радзе ўчасткаў раку ДНЕСТР, захапілі плацдармы на правым беразе ракі і вялі баі па іх расшырэнню.

На ўсход ад горада ТЫРАСПОЛЬ нашы войскі, фарсіраваўшы ДНЕСТР, авалодалі населенымі пунктамі УРСОЯ, КІТКОНЬ, КАПАНКА і вялі баі за расшырэнне захопленага плацдарма.

Войскі Асобнай ПРЫМОРСКАЙ арміі, развіваючы наступленне, авалодалі горадам і портам на Чорным моры ЯЛТА, адным з апорных пунктаў абароны праціўніка на паўднёвым узбярэжжы Крыма, а таксама з баямі занялі больш 40 другіх населеных пунктаў, у тым ліку горад АЛУПКА, курортныя пасёлкі ГУРЗУФ, ЛІВАДЗІЯ, КАРЭНІЗ, СІМЕІЗ, АРТЭК, КІКЕНЕІЗ і рад другіх населеных пунктаў.

На другіх участках фронта—пошукі разведчыкаў і ў радзе пунктаў баі мясцовага значэння.

На працягу 15 красавіка нашы войскі на ўсіх франтах падбілі і знішчылі 91 нямецкі танк. У паветраных баях і агнём зянітнай артылерыі збіта 78 самалётаў праціўніка.

* *

На працягу 17 красавіка на КІШЫНЁЎСКІМ напрамку нашы войскі, перамагаючы супраціўленне і контратакі праціўніка, працягвалі весці баі па расшырэнню захопленых плацдармаў на правым беразе ДНЯСТРА і палепшылі свае пазіцыі.

На СЕВАСТОПАЛЬСКІМ напрамку нашы войскі, перамагаючы супраціўленне і сістэму інжынерных загарод праціўніка ў горна-лясістай частцы паўднёвага ўзбярэжжа Крыма, працягвалі наступленне і з баямі занялі населеныя пункты МЕКЕНЗІР, ЧЭРКЕЗ-КЕРМЕН, УПА, УЗЕНБАШ, ВЕРХНІ ЧАРГУНЬ, МУХАЛАТКА, МЕЛАС, ФАРОС, БАЙДАРЫ, ВАРНУТКА.

На другіх участках фронта ў радзе пунктаў ішлі баі мясцовага значэння.

На працягу 16 красавіка нашы войскі на ўсіх франтах падбілі і знішчылі 60 нямецкіх танкаў. У паветраных баях і агнём зянітнай артылерыі збіта 62 самалёты праціўніка.

НАСУСТРАЧ СВЯТА 1-е МАЯ

Стварэюць рыбалоўную гаспадарку

КРЫЧАЎ. Паблізу калгаса імені Карла Маркса, Касцюшкаўскага сельсовета, віднеецца пруд. Да вайны ў ім разводзілася самая розная настайная рыба: карасі, плоткі, карпы. Ад рыбалоўнай гаспадаркі калгас атрымоўваў штогод па 2—3 тысячы рублёў прыбытку.

У час нямецкай акупацыі за прудам не было догляду. Вада размывала берагі, выцякала з пруда, рыба гінула.

Цяпер калгаснікі зноў прыняліся за стварэнне рыбнай гаспадаркі. Месцы, дзе з пруда выходзіла вада, калгаснікі загацілі дамачкамі і засыпалі зямлёю шырынёю больш 15 метраў.

Члены рыбалоўнай брыгады спаборнічаюць паміж сабою. Да свята 1-е мая яны абавязаліся поўнасцю адрамантаваць старыя снасці і распачаць выраб новых.

А. СІМАНКОЎ.

СЛЕДУЕМ ПРЫКЛАДУ КІМАЎЦАЎ

Днямі ў нашым калгасе быў праведзен сход. На ім абмяркоўваўся зварот калгаснікаў сельгасарцелі „КІМ“, Хойніцкага раёна.

У нас маецца дастатковая колькасць насення. Усе 270 цэнтнераў зернавых культур ачышчаны і клапатліва зберагаюцца.

Поўнасцю падрыхтаван да сяўбы і сельгасінвентар.

Вялікія клопаты праяўляем мы догляду за цягавай сілай. На час сяўбы спецыяльна створан недатыкальны кармовы фонд. Для коней нарыхтавана 632 пуды сена, 350 пудоў мякіны, 1.226 пудоў бульбы і 45 пудоў аўса.

Следуючы прыкладу кімаўцаў, мы энергічна прыняліся за работу па стварэнню жывёлагадоўчых і птушкаводчых фермаў. Ужо закантрактавана 38 цялят, 17 ягнят і 145 курэй.

Калгаснікі нашай сельгасарцелі парашылі ні ў чым не адстаць ад ініцыятараў спаборніцтва—кімаўцаў.

В. В. СЛЯПЦОЎ—старшыня калгаса імені Сталіна, Касцюковіцкага раёна.

Працяг даклада тав. П. К. ПАНАМАРЭНКА

З былога супрацьтанкавага рова каля ваеннага гарадка Пашкава, прыблізна ў 200 м. ад шасе, было адкапана, а потым спалена ў трох земляных печах-ірвах да 14 тысяч трупаў. У другіх месцах лесу спалена да 6 тысяч трупаў.

Перад спальваннем падлога земляной печы-ірва ўсцілалася радам прасмоленых бярвенняў, на якія ўкладваўся рад трупаў, яны пакрываліся дрывамі і абліваліся смалой. Гэты ярус, даўжынёю 8—10 м. і вышынёю 3—4 м., гарэў па 2—3 сутак, пасля чаго не знішчаныя агнём косці, пераціраліся ўручную жалезнымі трамбоўкамі і засыпаліся зямлёю.

Уся работа праводзілася пад вялікім сакрэтам. Асобы, якія выпадкова бачылі гэта відовішча, галоўным чынам сяляне, якія тут праязджалі, расстрэльваліся і спальваліся тут-жа разам з коньмі.

Па скончэнні спальвання трупаў каманда была разбіта на дзве роўныя па колькасці групы, з якіх адна была вывезена некуды на аўтамашынах пад выглядам працягваць работу ў другім месцы. Тым, хто застаўся, немцы загадалі залезці на штабелі дроў, легчы ўрад, звесіўшы галовы. Даўшы па людзях двайную чаргу з аўтаматаў, немцы падпалілі штабель у некалькіх месцах. Услед за гэтым былі расстраляны папярэдне накладзеныя ўрад на зямлю паліцэйскія, якія рабілі ўборку наўкол штабеляў, а целы іх былі кінуты ў штабель другой групай паліцэйскіх. У ліку расстраляных быў былы начальнік карнага паліцэйскага атрада мястэчка Княжыцы, Магілёўскага раёна, Дзегцяроў.

Я аказаўся параненым і не страціў прытомнасці. Калі немцы паехалі, я выбраўся з ахопленага полымем штабеля і ўцёк".

Гэтыя паказанні Пілунова пацвярджаюцца іншымі крыніцамі і сведкамі.

Так спрабуюць замесці сляды сваіх жахлівых злачынстваў крывавыя нямецкія сабакі, і, разам з тым, адчуваючы свой прадсмяротны час, працягваюць учыняць злачынствы супроць беларускага народа.

Няма магчымасці пералічыць усе крывавыя злачынствы гітлераўцаў.

У стагоддзі ўвойдзе непрымірымая народная нянавісць супроць нямецкіх ізвергаў. Совецкі народ нічога не забудзе, нічога не даруе нямецка-фашысцкім зладзеям.

Час канчатковай расплаты за ўсе злачынствы, зробленыя немцамі на совецкай зямлі, набліжаецца. Ён немінучы, і ад справядлівай расплаты крывавыя нямецкія ізвергі не схаваюцца нідзе, ні на якім кутку зямлі. (БУРНЫЯ АПЛАДЫСМЕНТЫ).

III. Усенародны партызанскі рух у Беларусі

Ахоплены непрымірымай смяртэльнай нянавісцю да душыцеляў свабоды, разбуральнікаў беларускай дзяржавы, крывавых катаў—нямецкіх захопнікаў, беларускі народ па закліку таварыша Сталіна ўзняўся магутнай сілай на абарону совецкай Радзімы, свабоды, часці, жыцця.

Беларускі народ паўсямесна разгарнуў бязлітасную партызанскую вайну з нямецкімі захопнікамі і вядзе яе з першых дзён Айчыннай вайны з усё нарастаючай сілай. Партызанская вайна ахапіла велізарныя масы насельніцтва, вырасла ў грозную сілу іператварылася ў адну з важнейшых умоў непазбежнага разгрому ворага.

Вайна ідзе супроць усіх ваенных, эканамічных, палітычных, гаспадарчых і ідэалагічных мерапрыемстваў акупантаў. Барацьба ідзе ўсюды: у гарадах, у вёсках, на чыгуначных камунікацыях, на прадпрыемствах.

Партызанскі рух у Беларусі прыняў паўсямесна ўсенародны характар. Няма такога кутка, раёна ці горада, дзе-б не адбывалася жорсткая партызанская вайна супроць захопнікаў.

З 184,7 тысячы квадратовых кілометраў акупіраванай захопнікамі тэрыторыі 108 тысяч квадратовых кілометраў, ці каля 60 процантаў, уключаючы тысячы населеных пунктаў, утрымліваюцца і кантраліруюцца партызанамі.

За два з паловай гады беларускія партызаны знішчылі 368.371 салдат і афіцэраў—захопнікаў, больш 80 тысяч паранена, 1.742 салдат і афіцэраў узялі ў палон. Знішчана 8.269 варожых эшалонаў, якія ішлі на фронт з жывой сілай, тэхнікай і снаражэннем для гітлераўскіх армій, а таксама тых, якія вывозілі нарабаванае на акупіраванай тэрыторыі дабро. Пры гэтым знішчана 5.912 паравозаў, 54.573 вагоны.

Беларускія партызаны за гэты час зрабілі некалькі дзесяткаў тысяч нападаў на вайсковыя штабы, гарнізоны, склады, вузлы і станцыі ворага, пры гэтым знішчана 284 самалёты, 1.033 танкі, 14.500 аўтамашын і велізарная колькасць іншай ваеннай маёмасці. (АПЛАДЫСМЕНТЫ).

Партызанамі захоплены трафеі: сотні аўтамашын, матацыклаў, гармат, мінамётаў, 1.622 кулямёты, 27.830 вінтовак і аўтаматаў і вялікая колькасць рознай маёмасці.

Дзесяткі тысяч совецкіх ваеннапалонных вызвалены партызанамі з лагераў. Сотні тысяч мірных грамадзян выратаваны партызанамі ад знішчэння і ўгону на катаржныя работы ў Германію.

Гэтыя лічбы баявых дасягненняў партызанскіх атрадаў Беларусі складзены на падставе даных Беларускага штаба партызанскага руху па данясеннях і справаздачах камандавання партызанскіх атрадаў, брыгад і абласных падпольных цэнтраў кіраўніцтва партызанскім рухам.

Мы маем таксама справаздачныя даныя германскіх штабаў аб велізарных стратах захопнікаў, якія пацвярджаюць прыведзеныя вышэй лічбы страт нямецкіх войск у баях з партызанамі.

У верасні 1943 г. адным з партызанскіх атрадаў быў захоплены афіцэр нямецкага генштаба Вольфганг Фідлер—начальнік аддзела па барацьбе з партызанамі цэнтральнай армейскай групы. Пры ім быў захоплены загад камандзіра корпуса войск аховы № 1721 ад 31 жніўня 1943 г., у якім гаворыцца пра абстаноўку і мерапрыемствы супроць партызан, а таксама дзецца справаздача аб дзеяннях партызан, стратах і трафеях за жнівень 1943 г.

Згодна прыкладзенай карты, корпус войск аховы цэнтральнай армейскай групы займаў тэрыторыю, якая роўна адной чвэрцяй частцы Беларусі. У прыкладзенай да загада справаздачы аб сутычках з партызанамі ўказваецца, што за жнівень 1943 г. на тэрыторыі, занятай корпусам, адбылося:

агнявых баёў з партызанамі—663,

нападаў партызан на гарнізоны—898,

нападаў партызан на войскі—513,

усяго—2.074 баі з партызанамі.

Знішчана партызанамі бургомістраў—23,

зроблена выбухаў на чыгунках—14.590,

выбухаў на шасейных дарогах—194,

узарвана мастоў—125,

пашкоджана ліній сувязі—105.

(Працяг даклада ў наступным нумары).

Адказны рэдактар М. К. АСТАПЕНКА.

АТ-02508 Адрас рэдакцыі: г. Крычаў, Аўражная, 9.